

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL LAUKINIŲ AUGALŲ IR GRYBŲ NAUDOJIMO TVARKOS APRAŠO
PATVIRTINIMO**

2023 m. rugsėjo 7 d. Nr. D1-310

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 5 punktu:

1. T v i r t i n u Laukinių augalų ir grybų naudojimo tvarkos aprašą (pridedama).

2. P r i p a ž į s t u netekusiais galios:

2.1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. kovo 24 d. įsakymą Nr. 107 „Dėl Laukinės augalijos išteklių naudojimo statistinių duomenų teikimo tvarkos patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais;

2.2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. balandžio 7 d. įsakymą Nr. 132 „Dėl Laukinės augalijos išteklių apskaitos metodikos patvirtinimo“;

2.3. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. balandžio 11 d. įsakymą Nr. 139 „Dėl Laukinių augalų naudojimo mokslo, kultūros, švietimo, auklėjimo ir estetikos tikslams, botaninių ir mikologinių kolekcijų sudarymo ar pildymo tvarkos patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais;

2.4. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. balandžio 27 d. įsakymą Nr. 173 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr. 1446 „Dėl Laukinės augalijos įstatymo įgyvendinimo“ 2 punkto vykdymo“ su visais pakeitimais ir papildymais.

Aplinkos ministras

Simonas Gentvilas

LAUKINIŲ AUGALŲ IR GRYBŲ NAUDOJIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Laukinių augalų ir grybų išteklių naudojimo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) reglamentuoja laukinių augalų ir grybų išteklių naudojimą – laukinių augalų, jų dalių, sėklų, sporų, žiedų, vaisių (uogų, riešutų) ir šaknų rinkimą (kasimą, rovimą, pjovimą, kirtimą), grybų rinkimą, sulos leidimą, žievės lupimą, ganyimą ir šienavimą miško žemėje, kitą su laukinių augalų ir grybų išteklių ėmimu iš gamtinės aplinkos susijusią veiklą, laukinių augalų ir grybų naudojimą švietimo, mokslo ir kitais tikslais bei botaninėms ir mikologinėms kolekcijoms sudaryti.

2. Teritorijose, kurioms nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu, naudoti laukinių augalų ir grybų išteklius, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo ir Tvarkos aprašo reikalavimų, leidžiama, kiek tai neprieštarauja Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymui, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui, saugomose teritorijose veiklą reglamentuojantiems teisės aktams.

3. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

3.1. **Puskrūmis** – daugiametis augalas, kurio apatinė ūglių dalis yra sumedėjusi, o viršutinė dalis yra žolinė.

3.2. Kitos Tvarkos apraše vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Laukinių augalų ir grybų įstatyme, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatyme, Saugomų teritorijų įstatyme.

4. Tvarkos aprašas netaikomas:

4.1. renkant nuo teisėtai nukirstų medžių ir krūmų šakas, pumpurus, žiedus, lapus, spyglius ir žievę;

4.2. kertant egles, ruošiant vaistinę žaliavą ar kitą produkciją specialiai tai produkcijai auginti skirtose vietose;

4.3. vietose, kur nustatyta tvarka keičiama pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis ar atliekami žemės kultūrinimo ūkio darbai, neišsaugant laukinės augalijos;

4.4. laukiniams augalams ir grybams, kurių naudojimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos miškų įstatymas, Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas ir Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas;

4.5. saugomų rūšių laukiniams augalams ir grybams, kurių naudojimą reglamentuoja Saugomų rūšių naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-622 „Dėl Saugomų rūšių naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, išskyrus laukinius augalus, kurie įrašyti į Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių, kurių ėmimui iš gamtos ir naudojimui gali būti taikomos tvarkymo priemonės, sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. 592 „Dėl Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, ir Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių, kurių ėmimui iš gamtos ir naudojimui gali būti taikomos tvarkymo priemonės, sąrašų patvirtinimo, apsaugos priemonių nustatymo ir duomenų kaupimo apie šias rūšis“ (išskyrus egzempliorius rūšių, kurios įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašas));

4.6. prekybai laukiniais augalais ir grybais, kurią reglamentuoja Laukinių augalų ir grybų įstatymas ir Prekybos laukiniais gyvūnais, augalais ir grybais taisyklės, patvirtintos Lietuvos

Respublikos aplinkos ministro 2021 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. D1-713 „Dėl Prekybos laukiniais gyvūnais, augalais ir grybais taisyklių patvirtinimo“;

4.7. laukinių augalų ir grybų bei jų hibridų introdukcijai, reintrodukcijai ir perkėlimui, kuriuos reglamentuoja Laukinių augalų ir grybų įstatymas ir Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos, Invazinių rūšių organizmų kontrolės ir naikinimo tvarkos, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“;

4.8. vykdant gamtotvarkos darbus (priemonės) valstybiniuose parkuose, valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose rezervatuose ar biosferos rezervatuose, rezervatinėse apyrbėse, valstybinių parkų ir valstybinių rezervatų buferinės apsaugos zonose, biosferos poligonuose, atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose, gamtos paveldo objektuose, Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose (toliau – Saugomos teritorijos), jeigu tai numatyta saugomų teritorijų planavimo dokumentuose; Saugomose teritorijose ir saugomoms teritorijoms nepriskirtose teritorijose vykdant gamtotvarkos darbus, numatytus saugomų rūšių apsaugos ir veiksmų planuose, jeigu tai neprieštarauja Laukinių augalų ir grybų rūšių įstatymui, Miškų įstatymui ir Tvarkos aprašo 31 punktui;

4.9. invazinėms rūšims, kurių naudojimą reglamentuoja Laukinių augalų ir grybų įstatymas, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“, Į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą įrašytų augalų rūšių patekimo kelių ir plitimo valdymo veiksmų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. D1-171 „Dėl Į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą įrašytų augalų rūšių patekimo kelių ir plitimo valdymo veiksmų plano patvirtinimo“, ir 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo.

II SKYRIUS

LAUKINIŲ AUGALŲ IR GRYBŲ NAUDOJIMAS

5. Naudojant laukinių augalų ir grybų išteklius, vandens telkinio ar žemės savininko ar valdytojo sutikimas reikalingas atvejais, nurodytais Laukinių augalų ir grybų įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje.

6. Leidžiama rinkti, parduoti ir supirkti visų rūšių grybus, kurie nepriskiriami rūšims, įrašytoms į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą.

7. Grybus leidžiama rinkti neardant miško paklotės.

8. Leidžiama rinkti sėklas ir sporas augalų ir grybų, priskiriamų rūšims ir sistematiniams taksonams, nurodytiems Ribojamų ir draudžiamų naudoti laukinių augalų ir grybų rūšių sąrašo (Tvarkos aprašo priedas) (toliau – Sąrašas) 1–7 punktuose, šių augalų neskinant, neišraunant, neiškasant su šaknimis ar kitaip nenaikinant.

9. Leidžiama skinti, rinkti sėklas ir sporas augalų ir grybų, priskiriamų rūšims ir sistematiniams taksonams, nurodytiems Sąrašo 8–10 punktuose, šių augalų ir grybų neiškasant su šaknimis, neišraunant ar kitaip nenaikinant.

10. Tvarkos aprašo 8 ir 9 punktuose nurodyti naudojimo ribojimai Sąraše išvardytoms rūšims netaikomi, kai šie augalai ir grybai renkami (iškasami) ir naudojami:

10.1. švietimo, mokslo ir (ar) mokymo tikslais;

10.2. augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams kaupti ir saugoti Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo nustatyta tvarka;

10.3. perkelti, kai siekiama išsaugoti laukinius augalus ar grybus nuo suniokojimo;

10.4. siekiant šių rūšių populiacijų atkūrimo, reintrodukcijos ir dėl šiems tikslams įgyvendinti būtino perkėlimo, dirbtinio augalų dauginimo ar auginimo.

11. Leidžiama rinkti uogas neraunant, nelaužant ar kitaip neniokojant augalų, nenaudojant specialių šukų ir kitų mechaninių priemonių.

12. Leidžiama rinkti medžių ir krūmų uogas bei vaisius (įskaitant sėklas), nepjaustant, nekapojant, nelaužant ir kitaip nežalojant šių medžių ir krūmų šakų ir kamienų.

13. Renkant šaltalankių uogas, leidžiama karpyti iki 50 cm augalo šakas.

14. Medžių ir krūmų lapus, pumpurus leidžiama skinti iki 1/3 augalo lajos aukščio (apatinėje dalyje), nelaužant ir kitaip nežalojant šakų.

15. Beržų, tuopų, drebulių, liepų pumpurus, liepų žiedynus, alksnio kankorėžius galima skinti nupjovus šakas, kurių skersmuo ne didesnis kaip 1 cm.

16. Šaltėkšnių ir gluosnių krūmų žievę leidžiama lupti iškertant iki 1/5 stiebų krūmų grupėje. Šis ribojimas netaikomas pelkėse ir šaltinyuose, kurių požymiai atitinka vieną ar kelis iš požymių, nurodytų Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 101 straipsnio 1 dalies 1 – 4 punktuose.

17. Renkant vienmečius augalus ar jų dalis, leidžiama juos išrauti.

18. Meškauogių ūglius leidžiama pjauti paliekant ne mažesnę kaip 0,5 m skersmens centrinę sąžalyno dalį.

19. Krūmų nepagrindinių šaknų galima iškasti iki 1/5 (kiekvieno krūmo).

20. Rinkti daugiamečių žolinių augalų ir puskrūmių žolę, lapus, žiedynus, sėklas leidžiama šių augalų neraunant su šaknimis.

21. Rinkti pataisų sporas ar pataisų sporines varputes leidžiama nukerpant jų varputes, neraunant ir kitaip neniokojant pataisų.

22. Renkant (jų neiškasant) žolinius augalus ar jų dalis, privaloma palikti ne mažiau kaip 1/2 nepažeistų augalų sąžalyno (dilgėlių, pupalaiškių – 1/5).

23. Kasant augalus, privaloma palikti ne mažiau kaip 1/2 nepažeistų augalų sąžalyno.

24. Tvarkos aprašo 20–23 punktų reikalavimai netaikomi renkant augalus ar jų dalis dirbamoje žemėje, soduose, žemėje, naudojamoje žemės ūkio augalams auginti.

25. Nuo medžių ar krūmų, nepažymėtų kaip kertamų, šakas leidžiama pjauti ne aukščiau kaip iki 1/3 medžio nuo lajos apačios ar krūmo aukščio. Nuo medžių šakas leidžiama pjauti, jeigu jie ne žemesni kaip 2 m.

26. Nendres pjauti leidžiama vandens telkiniuose, šlapynėse, pelkėse ir šaltinyuose nuo lapkričio 1 d. iki kovo 14 d. Saugomose teritorijose vykdant gamtotvarkos darbus (priemonės), suderinus su saugomos teritorijos direkcija, nendres gali būti pjaunamos ir kitais laikotarpiais. Nendres pjauti kitais laikotarpiais leidžiama ir siekiant atkurti saugomų rūšių radavietes, kai tai numatyta Tvarkos aprašo 4.8 papunktyje nurodytuose dokumentuose.

27. Vandens telkiniuose nendres pjauti leidžiama statmenai kranto linijai iki 100 m pločio ruožais, tarp jų paliekant tokio pat pločio nepjautus ruožus.

28. Tvarkos aprašo 26 ir 27 punktų nuostatos netaikomos, kai vadovaujantis Paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. D1-1038 „Dėl Paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“, reikalavimais vykdomi paviršinių vandens telkinių (toliau – vandens telkiniai) tvarkymo ir (ar) jų pakrančių tvarkymo darbai.

29. Gyvąją miško paklotę (samanas, kerpes) leidžiama imti (išskyrus šlaituose, kurių nuolydžio kampas didesnis nei 10 laipsnių):

29.1. tarpuose tarp kelio ir priešgaisrinės mineralizuotos juostos;

29.2. ne toliau kaip 5 m nuo kelio, kvartalinės linijos ar spygliuočių jaunuolyno, kai nėra priešgaisrinės mineralizuotos juostos;

29.3. plynam kirtimui atrėžtose ir plynai iškirstose biržėse, kuriose numatyta ruošti dirvą želdinimo darbams;

29.4. 100 m pločio zonoje apie statinius;

29.5. kitose vietose (įskaitant šlaitus, kurių nuolydžio kampas didesnis nei 10 laipsnių), siekiant išsaugoti saugomas rūšis ir Europos Bendrijos svarbos natūralias buveines; jeigu miško paklotė

imama (šalinama) Saugomoje teritorijoje (išskyrus vietas, nurodytas Tvarkos aprašo 29.1–29.4 papunkčiuose) – suderinus su atitinkama saugomos teritorijos direkcija;

29.6. kitose vietose privatiems miškų savininkams savo reikmėms nuosavybės teise priklausančiame miške; jeigu miško paklotė imama (šalinama) Saugomoje teritorijoje kitose vietose, negu nurodyta Tvarkos aprašo 29.1–29.4 papunkčiuose, – suderinus su atitinkama saugomos teritorijos direkcija.

30. Kiminus imti naudoti ūkiniais tikslais (pvz., statybai, pastatams sandarinti) ardant pelkių ir apypelkių augalinę dangą leidžiama Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nustatytais atvejais.

III SKYRIUS GANYMAS IR ŠIENAVIMAS MIŠKO ŽEMĖJE

31. Valstybinėje ir privačioje miško žemėje ganyti ūkinius gyvūnus leidžiama vyresniuose kaip 20 metų medynuose arba mišku neapaugusioje miško žemėje (išskyrus miško medelynus, kirtavietes (išskyrus lydimos miško kirtavietes)), gavus miško valdytojo sutikimą, o Saugomose teritorijose – ir saugomos teritorijos direkcijos sutikimą. Ganyti ūkinius gyvūnus privačiuose miškuose leidžiama laikantis Miškų įstatyme nustatytų reikalavimų ir gavus miško savininko sutikimą (jeigu žemės valdytojas yra ne savininkas – žemės valdytojo), o Saugomose teritorijose – ir saugomos teritorijos direkcijos sutikimą.

32. Šienauti leidžiama miške esančiose aikštėse, pelkėse, kvartalinėse linijose, kitoje mišku neapaugusioje miško žemėje, taip pat Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse bei saugomų rūšių buveinėse, siekiant išsaugoti šias buveines ir rūšis.

33. Jeigu Saugomoje teritorijoje esančiame miške ketinama šienauti Europos Bendrijos svarbos natūraliose buveinėse ir saugomų rūšių buveinėse, siekiant išsaugoti šias buveines ir rūšis, šienauti leidžiama suderinus su atitinkama saugomos teritorijos direkcija.

IV SKYRIUS SULOS LEIDIMAS

34. Valstybinėje žemėje sulą leisti galima iš medžių, kurių skersmuo ne mažesnis kaip 20 cm (skersmuo matuojamas 130 cm aukštyje).

35. Toje vietoje, kur bus gręžiama skylė, leidžiama, nepažeidžiant luobo, nudrožti žiauberį. Skylės sulai leisti gręžiamos ne aukščiau kaip 1 m nuo žemės paviršiaus. Skylių skersmuo neturi viršyti 2 cm, jų gylis medienoje – 3 cm. Tarpai tarp išgręžtų skylių turi būti ne mažesni kaip 20 cm. Baigus leisti sulą, skylės turi būti užkemšamos mediniais kaiščiais.

36. Privačios žemės savininkams, leidžiantiems sulą asmeniniam naudojimui nuosavybės teise priklausančioje žemėje, Tvarkos aprašo 34 punkte nurodyti apribojimai netaikomi.

RIBOJAMŲ IR DRAUDŽIAMŲ NAUDOTI LAUKINIŲ AUGALŲ IR GRYBŲ RŪŠIŲ SĄRAŠAS

1. visų rūšių vandens lelijos (*Nymphaea*)
 2. visų rūšių šilagėlės (*Pulsatilla*)
 3. visų rūšių gegužraibinių šeimos (*Orchidaceae*) augalai
 4. miškinė lelija (*Lilium martagon*)
 5. lieknoji plukė (*Anemone sylvestris*)
 6. didžiažiedė rusmenė (*Digitalis grandiflora*)
 7. visų rūšių pataisinių šeimos (*Lycopodiaceae*) augalai
 8. paprastasis burbulis (*Trollius europaeus*)
 9. pavasarinė raktažolė (*Primula veris*)
 10. meškinis česnakas (*Allium ursinum*)
-